

oziroma zgodnjeterberskem obdobju polovičili novce. S polovičenjem predvsem Avgustovih kovničarskih asov so zadovoljevali potrebe po novcih nižjih vrednosti, saj analize novčnih najdb pokažejo, da je močnejša navzočnost polovičenih Avgustovih asov na posameznih najdiščih odločilno odvisna od kvadransov in narobe.

Morda bi posebej izpostavil kontramarko MO; ki jo avtor sedaj bere kot IMO in jo razlaga kot začetnico višjega rimskega vojaškega oficirja, viteškega stanu, Tita Junija Montane (Titus Iunius Montanus), ki je umrl in bil pokopan v Emoni, o čemer nam priča njegov nagrobnik, ki ga hrani Narodni muzej v Ljubljani.

Drugi del knjige, kataloški del, vsebuje osnovne standardne podatke in je urejen kronološko po zaporedju vladanja rimskih cesarjev, pri posameznem vladarju pa po kovnicah, ki si sledijo po geografskem zaporedju od zahoda proti vzhodu rimskega imperija. Vsaka kataloška številka vsebuje le osnovne standardne podatke, ki si horizontalno sledijo po vrstnem redu: tekoča številka pri posameznem rimskem vladarju, nominal, leto kovanja in citat po standardni literaturi. V opombah je poleg osnovnih tehničnih podatkov o novcu (inventarna številka, položaj pečata, teža, morebitna najdišča, citat njegove morebitne prejšnje objave) označeno, ali je na sprednji ali zadnji strani kontramarka, oziroma so podrobno navedena morebitna odstopanja glede na primerke, dokumentirane v strokovni literaturi. Ker so vsi novci odslikani, ni navedena njihova stopnja ohranjenosti. Številčenje novcev na tabelah je usklajeno s kataloškiimi številkami. Datacija kovanja posameznih novcev je usklajena z datacijo, argumentirano v citirani standardni literaturi.

Če v katalogu objavljeni novci le v nekaterih podrobnostih odstopa od standardne literature, sledi navedba druge, manj znane literature.

V knjigi Rimski novci in kontramarke iz 1. stoletja = Roman Imperial Coins and Countermarks of the 1st Century bomo našli odgovore na marsikatera vprašanja, ki se zastavljajo pri odkrivanju antičnih novčnih najdb. S to knjigo in gradivom, ki je tako celovito predstavljeno, je numizmatika kot samostojna znanstvena veda, ki iz najrazličnejših vidikov proučuje denarno zgodovino v različnih zgodovinskih obdobjih, obenem pa tudi kot važna pomožna zgodovinska veda, pridobila pomemben delež pri preučevanju starejše zgodovine (ne samo) na naših tleh. Prav tako je ta knjiga prava poslastica za stroko kakor tudi za privatne zbiratelje antičnih novcev. O njeni visoki kvaliteti priča tudi dejstvo, da je v tako zelo kratkem času pošla že skoraj čela naklada.

Darko Knez

Paola Korošec: KULTURNO VREDNOTENJE NAJDB Z GROBIŠČA V KÖTTLACHU PRI GLOGGNITZU.

Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana 1994: s. 38, tab. 13 čb in 2 b. Zusammenfassung: Kulturwertung der Funde aus dem Gräberfeld in Köttlach bei Gloggnitz, 39-45

Kar nekam simptomatično za nezdrave razmere v slovenski arheologiji je, da stroka doslej sploh ni reagirala na izid nove monografije renomirane raziskovalke srednjeevropskega in našega zgodnjega srednjega veka, gospe dr. Paole Korošec, čeprav sta od natisa minili že dve leti. Vendar ni nekaj narobe le z našim starinoslovjem, ki kar ne zmore sproti publicirati in zlasti recenzirati svojih dosežkov, ampak se to še manj meni za razvoj nacionalne, to je zgodnjersrednjeveške arheologije. Ker niltorej posluha za dobo, ki vendar pomeni prvo konstituiranje naše države (celo dveh) in našega naroda, je po svoje žal kar logično, da še tako kapitalno delo o snovnih stvaritvah v najzgodnejši narodovi zgodovini pride na svetlobo dneva povsem neopaženo. Želim še posebej poudariti, daje monografija Paole Korošec o znamenitem grobišču Köttlach nedvomno velik dosežek naše zgodnjersrednjeveške arheološke znanosti, saj s svojimi novimi interpretacijami in svežimi mislimi ne le bistveno dopolnjuje doslej edino tehtno knjigo o najdišču, to je študijo Richarda Pittionija (*Dasfrühmittelalterliche Gräberfeld von Köttlach, Landkreis Gloggnitz, Niederdonau. Brünn - München - Wien 1943*), ampak hkrati izkoristi priložnost za nove komentarje k vzporednicam ketlaškega (to je karantanskega in tudi siceršnjega inventarja nekropole, ki vendar pripada še drugim kulturnim krogom) gradiva pri nas, v sosednji Avstriji in v širokem loku od Moravske, čez zahodno Panonijo, vse do zahodnega Balkana. Posebnost monografije Paole Korošec je v izredni lapidarnosti, celo takšni, da se avtorica ne želi muditi z navajanjem kataloških podrobnosti v zvezi z gradivom, ampak po kratkem spremnem besedilu, ko razlaga nujnost takšnih revizijskih projektov (na deluje nova obdelava nekropole Ptujski Grad), takoj preide na bistveno. Zapisano mnenje in opazke v opombah so plod avtoričinega večdesetletnega trdovratnega dela v zvezi z vprašanji staroslovanske kulture v Vzhodnih Alpah, zato ne moti toliko mestoma nekoliko okornejši in predvsem površno lektoriran tekst, saj je miselnih prebliskov toliko, da jim človek težko sledi: predvsem je v teh prebliskih bistveno izpopolnjena vednost o posamičnem vprašanju, na primer o moravski kulturi, in sicer v zvezi s prostorom, ki ga zajema običaj pokopavanja jezdecev z bogato opremo v slogu Blatnice (s tem sta dopolnjena J. Eisner in V. Budinsky - Krička, ki s prostora od Komarna in vse do reke Schwarze južno od Leithe poznata le primere iz Devinske Nove vesi in Žitavske Toni pri Komarnu in nikakor ne Münchendorfa ter Köttlacha). Poleg solidnih risb, tudi tistih barvnih, sta tu še seznam

kratic uporabljene literature (ta je citirana v opombah) in izčrpnaj si povzetek v nemškem jeziku. Če se povrnemo na vsebino knjige, kratki začetni besedi sledi uvod, kjer avtorica spregovori o okoliščinah odkritja iz leta 1854 in o grobišču samem, karje mogoče izluščiti iz A. von Franckovega prvega poročila istega leta in nato iz E. von Sackenove študije iz leta 1873. Sledi obdelava ohranjenega arheološkega gradiva po uveljavljeni tipološki shemi, od keramike, nožev, kresil, obroča, puščic, litega okova v predrti tehniki, bronastega peterostranega graviranega okova in trakastega predrtega okova (obe najdbi sta zaradi svojega značilnega kombiniranja živalske in rastlinske motivike najlepši najdbi iz Kötllacha in pomenita v prvem primeru zahodno in v drugem vzhodno provenienico poznega 8. st.) do nakita, keramičnih vreten in drugih uporabnih predmetov. Seveda je poleg lončenine, ki je okrašena z značilno valovnico na trebuhu in znamenji na spodnji strani dna (grški križ, svastika, deteljasti trilist, križ v kombinaciji s kvadratom in središčnim krožcem), vsa pozornost namenjena prav nakitu: emajliranim in graviranim karantanskim okroglim (enaje celo pravokotna) fibulam ali zaponkam za obleko, luničastim uhanom (z graviranimi in žigosanimi geometričnimi in rastlinskimi motivi ter emajliranimi v tehniki jamičastega emajla v rastlinski in živalski motiviki), grozdastim uhanom, obsenčnim obročkom (tistim s stožčastima zaključkoma in onim z zapenjalno kljukico o obliki črke S), ovratnicam ali torkvesom, kovinskim priveskom ogrlic, prstanom in zapestnici. Posebna pozornost je namenjena prav vzhodnjaškemu okrasnemu okovu v predrti tehniki z živalsko in rastlinsko motiviko ter deltoidnemu okovu s podobno ornamentiko, vendar krašenemu tokrat z vrezanim motivom in z ozadjem iz vtolčenih krožcev, kar indicira zahodnjaško mani-ro. Ne da bi se spuščali v problematiko sicer maloštevilnega, vendar zelo dobro prepoznavnega drobnega gradiva, ki ga avtorica zelo dobro obvlada in dokumentira njegovo provenienico s številnimi, tudi kronološkimi vzporednicami, se naj v sklepnem poglavju pomudim ob njeni ugotovitvi, da grobišče Kötllach vsebuje pravzaprav tri razvojne stopnje (fazo nosilcev mlajšega horizonta avaroslovanskega kroga in začetkov kulture, ki se oblikuje po njem; fazo nosilcev kulture emajliranih predmetov, morda skupaj z elementi skupine, ki se oblikuje na območju sz Podonavja, ali pod njenim vplivom; fazo, ki jo oblikujejo nosilci s prvinami belobrdske kulture). Po avtorici torej ni več umestna raba pojma *Köttlacher Kultur* oziroma delitve slednjega na stopnji *Kötllach I* in *Kötllach II* (karje pred četrto stoletje nesrečno izpeljal J. Giesler), ampak gre vsaj pri drugi stopnji grobišča za pripadnost karantanskemu kulturnemu krogu oziroma njegovi mlajši skupini, prej P. Korošec imenovani kot ketlaška kulturna skupina. V zaključni besedi se potem še enkrat ponovijo nekatere misli iz prejšnjega sklepnega poglavja, vendarje zdaj glavno razmišljanje na kratko namenjeno kronološkim

in etničnim vprašanjem: znamenita pasna garnitura pripada 8. st., času avarske države, vendarje etnično določanje nosilca vprašljivo; Kötllach doživi največji kulturni razvoj v času mlajše stopnje karantanskega kulturnega kroga od začetka 9. st. naprej, s poudarkom na ženskem nakitu; belobrdski kulturni vplivi so v zvezi s prodorom madžarskih naseljencev v Panonijo in z njim povezano izselitvijo dotedanjih prebivalcev na območje Kötllacha; trajanje ketlaške naselbine sega od avaroslovanskega časa do sredine 11. st. Naj na koncu še enkrat poudarim, da je P. Korošec pokazala dober in koristen zgled, kako obdelovati stare, če že ne kar arhivalične zgodnesrednjeveške arheološke najdbe, saj se jih da ob široki in poglobljeni interpretaciji zlahka primerjati z izsledki modernih izkopavanj in odkritij. Ker še vedno ne premoremo dokončne objave vsega zgodnesrednjeveškega gradiva v naši državi (zlasti je škoda, da še ni objavljeno kompletno gradivo Bleda - Pristave oziroma prav karantansko-karniolskega dela grobišča) oziroma v prostoru, ki ga je v zgodnjem srednjem veku obvladovala Karantanija in njena južna soseda Karniola (in da ne omenjamo problemov v zvezi z resničnim statusom in naselitvijo notranje Istre), je dela za zagrete in predvsem marljive raziskovalce dovolj. Novega znanstvenega dosežka bi morala biti slovenska arheologija tudi zato več kot vesela!

Davorin Vuga

Giovanni Levi: NEMATERIALNA DEDIŠČINA.

Življenjska pot piemontskega eksorcista iz 17. stoletja. Zbirka: *Studia Humanitatis*, Založba ŠKUC, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana 1995, 233 strani

V skorajda katerikoli zgodovinski studiji izpred petdesetih let bi težko zasledili podatek, kot je tale, da je Giovan Domenico Perrone v svojo oporoko 23. decembra, leta 1686 dal zapisati, da zapustil Marii, "svoji ljubljani soprogi", pol emine riža in pol emine fižola (tj. po 9 kg), "da si bo skuhala minestro". Prav tako nemogoče bi bilo pričakovati, da bo kateri izmed italijanskih zgodovinarjev Crocejeve šole v svoji knjigi navajal pričevanje Anne Marie Bruero iz vasi Scaleghe, v katerem to samsko dekle osemindvajsetih let razlaga svojo izkušnjo z izganjalcem duhov iz bližnje Santene. Za zgodovino, kakršno je pred enajstimi leti, ko je pričujoča knjiga izšla, pisal Giovanni Levi, tovrstne navedbe niso nič nenavadnega. Mali človek, ki ga je tradicionalna globalna zgodovina, kakršni je pred vojno v italijanskem prostoru začrtal smernice Benedetto Croce, povsem zanemarjala, serialna zgodovina pa upoštevala zgolj kot številko, je pri njem znova dobil ime in postal dejavni soustvarjalec zgodovine - ne le kot